

การสร้างอัตลักษณ์แห่งตนด้วยอำนาจชีวะของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้าน ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

Self-Identity Formation Through Bio-Power of Facilitators in Sufficiency Economy Philosophy

อนันต์ เชื้อเมืองพาน, พีรเดช ประคองพันธ์ และสุเมษย์ ทนทหลัง

Thanakorn Chuamuangphan, Peeradet Prakongpan and Sumate Noklang

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thanakorn9616@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แนวคิดเรื่องอำนาจชีวะ (Bio-power) ของ มิเชล ฟูโกต์ วิธีวิทยาที่ใช้คือการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการศึกษาแบบเรื่องเล่าชีวิตแบบฟูโกต์เดียน เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ผสมผสานการศึกษาเรื่องเล่าชีวิตของบุคคลเข้ากับการวิเคราะห์วาทกรรม เพื่อทำความเข้าใจว่าอำนาจและความรู้ในสังคมมีบทบาทอย่างไรในการกำหนดและหล่อหลอมอัตลักษณ์และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกต และการจดบันทึก โดยเน้นไปที่ประสบการณ์ของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านจำแนกได้เป็นสามลักษณะ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์แห่งตนที่สอดคล้องจากการดำเนินชีวิต สะท้อนถึงการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การพึ่งพาตนเอง การจัดการทรัพยากร และการเป็นแบบอย่างที่ดี 2) อัตลักษณ์แห่งตนในฐานะครูผู้ถ่ายทอดความรู้ เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนและเยาวชน โดยไม่จำกัดเพียงแค่การให้ข้อมูล แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตและการสร้างสังคมที่ยั่งยืน และ 3) อัตลักษณ์แห่งตนที่ถูกสร้างผ่านการสนับสนุนจากองค์กร ในการทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์แห่งตน; อำนาจชีวะ; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; วิทยากรปราชญ์ชาวบ้าน

*ได้รับบทความ: 23 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 21 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กันยายน 2568

Received: April 23, 2025; Revised: September 21, 2025; Accepted: September 24, 2025

Abstract

This research analyzes the process of self-identity formation among grassroots wisdom teachers specializing in The Sufficiency Economy Philosophy. It employs Michel Foucault's concept of bio-power and uses a qualitative research methodology based on a Foucauldian approach to life history. This method integrates the study of individual life narratives with discourse analysis to understand how social power and knowledge shape and mold an individual's identity and experience. Data was collected through semi-structured interviews, observations, and note-taking, focusing on the experiences of 15 grassroots wisdom teachers.

The research findings reveal that: the self-identity of these wisdom teachers can be classified into three characteristics: 1) Self-identity aligned with lifestyle, which reflects their adherence to the principles of the Sufficiency Economy Philosophy, such as self-reliance, resource management, and serving as a positive role model. 2) Self-identity as a knowledge-transmitting teacher, which emphasizes inspiring and promoting learning among the community and youth, moving beyond simple information dissemination to include the development of life skills and the creation of a sustainable society. 3) Self-identity constructed through organizational support, which positions them as knowledge disseminators to the public, contributing to the sustainable development of communities, society, and the nation.

Keywords: Self-Identity; Bio-power; Sufficiency Economy Philosophy; Grassroots Wisdom Teacher

1. บทนำ

อัตลักษณ์ เป็นแนวคิดสำคัญในสาขาสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองมิติที่เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ได้แก่ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดจากภายใน เช่น อุปนิสัย ความคิด ความเชื่อ และความศรัทธา และอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่กำหนดจากภายนอก เช่น เพศ วัย เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจ (Goffman, 1963; อภิญาเพ็ญฟูสกุล, 2561) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ ทั้งสองมิติมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อัตลักษณ์ส่วนบุคคลสามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคมของบุคคลได้ ทั้งจากการแสดงออกของตนเอง เช่น ความเชื่อทางศาสนาที่เข้มแข็งแสดงออกผ่านพฤติกรรมและการแต่งกาย และ

จากการรับรู้ของผู้อื่น เช่น การจัดกลุ่มทางสังคมตามเชื้อชาติที่ส่งผลต่อโอกาสและการปฏิบัติที่บุคคลได้รับ (อริสา สุขสม, 2552, หน้า 7-32)

อย่างไรก็ตามอัตลักษณ์ไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางชีวภาพหรือธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างอำนาจ (Foucault, 1983) โครงสร้างเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นระบบชนชั้น กฎหมาย หรือบรรทัดฐานทางสังคม ล้วนมีบทบาทในการกำหนดบทบาททางสังคม โอกาส และการเข้าถึงทรัพยากรของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการก่อร่างอัตลักษณ์ทั้งส่วนบุคคลและทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบค่านิยมและใช้อำนาจเพื่อกำหนดและควบคุมพฤติกรรม (บุปผชาติ แต่งเกลี้ยง, 2565, หน้า 34-47) ยกตัวอย่างเช่นปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ค่านิยมและบทบาททางเพศขณะเดียวกัน สื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศก็มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่อุดมการณ์และค่านิยมซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และการสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล ดังนั้น การทำความเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเองและผู้อื่นจึงจำเป็นต้องพิจารณาบริบททางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างอำนาจที่กำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Danaher, Schirato, & Webb, 2000; อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2561)

การศึกษาอัตลักษณ์แห่งตน หมายถึง ตัวตนของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ ผ่านกระบวนการดำเนินชีวิต การปฏิบัติจริง และการเผชิญหน้ากับความท้าทายและอุปสรรคต่างๆ โดยมีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลางในการก่อร่างสร้างอัตลักษณ์นี้ อัตลักษณ์แห่งตนนี้เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับจริยธรรมแห่งตนซึ่งหมายถึงผู้ถ่ายทอดความรู้ที่สร้างและสืบทอดอัตลักษณ์และจริยธรรมของตนเองผ่านการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความน่าเชื่อถือและอำนาจในการโน้มน้าวของผู้ถ่ายทอดเหล่านี้ไม่ได้มาจากตำแหน่งหรือวาทกรรมที่ซับซ้อน แต่มาจากความรู้ที่ผ่านการปฏิบัติและ ชีวิตที่เป็นแบบอย่าง (Giddens, 1991; Sroikaew, 2018, pp. 50-65)

บทความวิจัยนี้สนใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนด้วยพลังอำนาจชีวะซึ่งทำให้วิทยากรปราชญ์ชาวบ้านมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ผู้วิจัยสะท้อนกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ที่ถูกหล่อหลอมด้วยพลังอำนาจชีวะหรือ “อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างจากชุดความรู้โดยสยบยอม” (เบญจวรรณ อภิษมย์, 2561, หน้า 159-208) โดยปัจเจกบุคคลถูกสร้างด้วยเทคนิคอำนาจและความรู้ กลายเป็นอัตลักษณ์ของวิทยากรปราชญ์ ตามที่ Foucault เสนอว่า กระบวนการครอบงำของอำนาจควรศึกษาถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอัตลักษณ์ ทั้งในแง่วัตถุและอัตวิสัยและอำนาจชีวะนี้ทำงานอยู่ภายในบุคคล (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2532) แนวคิดอำนาจชีวะที่ฟูโกต์กล่าวถึงเป็นสิ่งที่ถูกผลิตสร้างขึ้นโดยโครงสร้างทางอุดมการณ์และการครอบงำของสังคมในบางแง่ โดยเป็นการทำงานในระดับของชีวิตและ

ประชากรเพื่อควบคุมและจัดการร่างกายของมนุษย์ให้มีระเบียบวินัย เราถูกทำให้กลายเป็น “ตัวเอง” แบบหนึ่งภายใต้ระเบียบของอำนาจและความรู้ชุดหนึ่งที่สังคมสร้างขึ้นในฐานะวาทกรรม อาทิ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ในมุมมองนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดหรือปรัชญาการใช้ชีวิตเท่านั้น แต่ยังเป็นวาทกรรม (Discourse) ที่ถูกสร้างและเผยแพร่ผ่านกลไกทางสังคมต่างๆ เพื่อชี้นำและหล่อหลอมให้ผู้คนมีวิถีชีวิตแบบหนึ่ง เช่น การใช้จ่ายอย่างประหยัด การพึ่งพาตนเอง และการมีระเบียบวินัยในชีวิตประจำวัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว วาทกรรมนี้จะช่วยสร้าง “พลเมืองที่ดี” ที่มีชีวิตเป็นระเบียบและสามารถควบคุมได้ง่าย (Foucault, 1977; Phattharayuttawat, 2014, pp. 241-262)

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ว่าอัตลักษณ์ของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านที่ดูเหมือนจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจากภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น แท้จริงแล้วเป็นผลผลิตที่ถูกสร้างขึ้นจากการยอมรับและปฏิบัติตามวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลไกอำนาจชีวะ การมีวินัยในตนเอง (Self-discipline) เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การจัดการทรัพยากร และการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ใช่เพียงการกระทำส่วนบุคคล แต่เป็นรูปแบบหนึ่งของการควบคุมตนเองที่ทำให้พวกเขากลายเป็นตัวแบบหรือผู้กระทำที่สังคมยอมรับและยกย่อง นอกจากนี้ อำนาจชีวะยังทำงานอย่างเป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวันของปราชญ์ผ่านการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การเข้าร่วมอบรม การได้รับประกาศนียบัตร หรือการได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือกลไกที่ช่วยจัดระเบียบ และสร้างอัตลักษณ์ให้กลายเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการและมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ต่อไปการทำความเข้าใจในประเด็นนี้จะช่วยให้เราเห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อนในการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลในสังคม และแสดงให้เห็นว่าอำนาจไม่ได้ทำงานผ่านการบังคับเท่านั้น แต่ยังทำงานผ่านความรู้และวาทกรรมที่เรายอมรับโดยสมัครใจ (Sawicki, 1991; อีรยุทธ บุญมี, 2551)

ดังนั้นการวิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ (Identity Formation) ของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรูปธรรมในสังคม การทำความเข้าใจว่าอัตลักษณ์ของบุคคลเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นอย่างไรและด้วยกลไกใด จะช่วยให้เรามองเห็นภาพที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ วาทกรรม และอัตลักษณ์ของบุคคลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการส่งเสริมและเผยแพร่อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ การวิจัยยังช่วยให้เห็นว่า แนวคิดที่ดูเหมือนจะเป็นทางเลือกหรือภูมิปัญญาดั้งเดิมนั้น แท้จริงแล้วอาจเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการสร้างอัตลักษณ์ที่ทำงานอย่างแนบเนียนผ่านการยอมรับและปฏิบัติของผู้คนเอง (จารุณี วงศ์ละคร, 2561, หน้า 135-162) การศึกษาเรื่องนี้จึงไม่ได้มุ่งเพียงการบรรยายถึงอัตลักษณ์ของปราชญ์ชาวบ้านเท่านั้น แต่ยังเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงพลวัตของอำนาจที่ทำงานในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจว่าการเผยแพร่แนวคิดหรืออุดมการณ์ต่างๆ ในสังคม

นั้นทำงานอย่างไร และมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของผู้คนในชุมชนอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและสังคมในอนาคต (Internal Security Operations Command, 2021)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนด้วยอำนาจชีวะของวิทยากรปราชญ์ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านแนวทางศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดอำนาจชีวะ (Bio-power) ของ Foucault และกระบวนการทัศน์เชิงวิพากษ์ (Critical Paradigm) โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจชีวิตและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลผ่านมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางเรื่องเล่าแบบ Foucauldian Narrative Approach เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ผสมผสานการศึกษาเรื่องเล่าชีวิตของบุคคลเข้ากับการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) เพื่อทำความเข้าใจว่าอำนาจและความรู้ในสังคมมีบทบาทอย่างไรในการกำหนดและหล่อหลอมอัตลักษณ์และประสบการณ์ของบุคคล (สุภัททา ปิณฑะแพทย์, 2564) การใช้แนวทางนี้ช่วยให้เราเข้าใจว่าประสบการณ์และเรื่องเล่าชีวิตของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ แต่ถูกกำหนดและหล่อหลอมโดยโครงสร้างอำนาจและวาทกรรมที่มีอยู่ในสังคม ดังนั้นการศึกษาเรื่องเล่าชีวิตตามแนวทางของฟูโกต์จึงเน้นการเปิดเผยและวิพากษ์วิจารณ์วิธีที่อำนาจและความรู้มีบทบาทในการสร้างความหมายและอัตลักษณ์ของบุคคล (เบญจวรรณ อุปัชฌาย์, 2561)

วิธีการเก็บข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Questions) การสังเกต และการจดบันทึก ผู้ให้ข้อมูล คือ วิทยากรด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 คน ซึ่งดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและถ่ายทอดองค์ความรู้ในพื้นที่เมืองและชนบทของประเทศไทย ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลวิทยากรไม่ได้เป็นไปอย่างเป็นทางการ แต่เป็นการแสวงหาบุคคลที่มีคุณลักษณะเฉพาะเจาะจงที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการลงมือทำจริงและมีเรื่องเล่าชีวิตที่เป็นแบบอย่างรวมถึงเป็นผู้นำโดยธรรมชาติที่มีจิตอาสาและความมุ่งมั่นที่จะสืบทอดองค์ความรู้โดยไม่ไหลตามค่านิยมกระแสหลัก กระบวนการคัดเลือกนี้จึงเน้นการระบุตัวบุคคลที่มีประสบการณ์จริงที่สะท้อนถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้งและประสบความสำเร็จ ซึ่งวิธีการนี้มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในแง่ของความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้มา เนื่องจากข้อมูลที่ได้จะมีความลึก แต่ไม่สามารถนำไป

สรุปผลกับผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2562) โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้งในการใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ธาดา สืบหลินวงศ์, พรรณแข มไหสวริยะ, และสุธี พานิชกุล, 2551) การสัมภาษณ์เน้นให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ในลักษณะที่ไม่ถูกกดดัน พร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมและประเด็นสำคัญ การสร้างความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ 4 ประการของ Lincoln และ Guba คือ 1) ความน่าเชื่อถือทางนิย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของข้อมูล 2) ความถูกต้องเพื่อสอดคล้องระหว่างข้อมูลและความเป็นจริง ผ่าน Self-Check และ Peer-Check 3) ความเคร่งครัดเพื่อรายงานข้อมูลในระดับที่เพียงพอให้ผู้อ่านเข้าใจและวิเคราะห์ได้ และ 4) ความน่าเชื่อถือทางปัญญาเพื่อนำเสนอข้อมูลอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ (Lincoln & Guba, 1985)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยถอดเทปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการบันทึก เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึกในรูปแบบเรื่องเล่า Foucauldian Narrative Approach ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมจนถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation) ซึ่งหมายถึงไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป (รัตนะ บัวสนธ์, 2558) การเข้าถึงข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลดำเนินการผ่าน Gatekeeper หรือผู้รักษาประตู และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Sampling โดยเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงาน เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.), กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.), และเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสม (Barbora, GZuzana, & Iveta, 2024) งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยผู้วิจัยรักษาข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับ และใช้นามสมมุติในรายงาน และทำลายข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยในระยะเวลา 2 ปี การวิจัยนี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการสร้างองค์ความรู้เชิงคุณภาพโดยใช้เรื่องเล่าเพื่อทำความเข้าใจกลไกการสร้างอัตลักษณ์ในบริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจของวิทยากรปราชญ์ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในมิติส่วนบุคคลและมิติสังคมใช้วิธีการวิเคราะห์เรื่องเล่าแบบ Foucauldian ซึ่งจะเผยให้เห็นถึงประสบการณ์ของชีวิตของแต่ละผู้ให้ข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรปราชญ์สะท้อนถึงการหล่อหลอมจากพลังอำนาจชีวิตที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม โดยอำนาจและความรู้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดบทบาทและสถานภาพของวิทยากรในสังคม อัตลักษณ์ส่วนบุคคลของวิทยากรผสมกับอัตลักษณ์ทางสังคม ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมบทบาทของวิทยากรในฐานะผู้นำทางปัญญาและการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ผลกระทบของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรมีผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาชุมชน เช่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการ

ส่งเสริมความยั่งยืนในสังคม บทบาทของวิทยาการปราชญ์ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคลในชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นข้อค้นพบในผลงานวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของ Foucault เกี่ยวกับอำนาจชีวะ โดยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนไม่เพียงแต่อยู่บนพื้นฐานของชีววิทยาหรือธรรมชาติ แต่ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และวาทกรรมที่มีบทบาทในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ จึงทำกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยาการปราชญ์ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์แห่งตนที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อัตลักษณ์แห่งตนเป็นการแสดงออกถึงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยาการปราชญ์ที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงออกในทางด้านวิถีการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา การทำมาหากิน การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการทางสังคมในระดับของปัจเจกและระดับของประชากร เชื่อมโยงกับความเข้าใจว่าความเป็นจริงและความรู้ซึ่งมีรากฐานมาจากองค์ความรู้ที่สั่งสม ถ่ายทอด และส่งต่อผ่านกระบวนการพัฒนาทางสังคมในหลากหลายด้าน มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์เป็นรูปแบบวิถีแบบพอเพียง เป็นการผลิตเพื่อยังชีพและบริโภคใช้สอยในครัวเรือนและชุมชน โดยมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแบ่งปันผลผลิต และการร่วมมือกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนและสังคม ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นอำนาจที่มาจากการควบคุมตนเองหรือเป็นผลจากการรับรู้ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบเป้าประสงค์และการควบคุมในสังคมสื่อถึงการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและยั่งยืน

ทั้งนี้ ภายใต้แนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นอิสระในการกำหนดแนวทางของตนเอง นำมาสู่การสร้าง ความพอเพียง (Self Sufficiency) ซึ่งสอดคล้องกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานให้กับประชาชน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต แต่ยังส่งเสริมความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ด้วยการยึดหลักทางสายกลางและไม่ประมาท รวมถึงความพอประมาณ และความมีเหตุผลในทุกการตัดสินใจ แนวคิดนี้ยังเน้นการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอนให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ เพราะการพัฒนาต้องใช้ความรู้และการตัดสินใจอย่างมีอิสระการประกอบอาชีพอย่างถูกต้องและสุจริต เพื่อลดการแข่งขันที่รุนแรงและการแย่งชิงซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องมีการส่งเสริมความเมตตาและการช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ การดำเนินการต่างๆ ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านต่างๆ โดยพิจารณาว่ามีความคุ้มค่า หรืออาจก่อให้เกิดผลเสียหรือไม่ เพื่อให้แน่ใจว่าแนวทางที่ดำเนินการนั้นสามารถการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างของลุงกล้า ต้นแบบการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลุงกล้า เป็นตัวอย่างของวิทยากรปราชญ์ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์แห่งตน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพึ่งพาตนเอง และการดำรงชีวิตอย่างสมดุล ชีวิตประจำวันของวิทยากรสะท้อนถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน โดยได้รับความไว้วางใจและการยอมรับจากผู้คนรอบข้าง ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี ลุงกล้าสามารถดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ไม่มีหนี้สิน ครอบครัวมีความสุข และกลายเป็นผู้นำหรือที่เรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านให้กับชุมชนและเกษตรกรหลายคนที่หันมาปฏิบัติตามแนวทางนี้ โดยได้รับการคัดเลือกเป็นปราชญ์ชาวบ้านผู้มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ด้านการทำเกษตรและการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำเร็จและการสร้างแรงบันดาลใจในอดีต ลุงกล้าเคยประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง แต่ไม่ประสบความสำเร็จและมีหนี้สินมากมาย จนต้องเลิกกิจการ ต่อมาได้หันมาทำเกษตรกรรมบนที่ดินของตนเอง แต่ในช่วงแรกยังขาดความรู้และประสบกับปัญหาความเครียดจากการทำงาน รวมถึงการติดสุราเรื้อรัง อย่างไรก็ตาม ต่อมาลุงกล้าตัดสินใจเลิกสุราและฟื้นฟูสุขภาพของตนเอง ซึ่งการกระทำนี้เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการ ควบคุมร่างกายและวินัยในตนเอง (Self-discipline) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่อำนาจชีวิตของพุทธเจ้าทำงานอยู่ การที่ลุงกล้าสามารถเอาชนะอุปสรรคทางกายและจิตใจได้นั้น ทำให้เขาพร้อมที่จะรับเอาวาทกรรมใหม่เข้ามาในชีวิต ก่อนจะกลับมาทำเกษตรอย่างจริงจังตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในการทำไร่นาสวนผสมด้วยการศึกษาหาความรู้และลงมือปฏิบัติด้วยความมานะอดทน กระบวนการนี้ทำให้ลุงกล้าก้าวข้ามอุปสรรคของชีวิตและประสบความสำเร็จในการทำเกษตร และสามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืน มีเงินออม ไม่มีหนี้สิน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี หัวใจหลักของการบริหารจัดการชีวิตของลุงกล้า คือ การจดบันทึกบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบ ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการผลิตและการตัดสินใจการใช้จ่าย ทั้งในระดับครัวเรือนและในการทำเกษตร การกระทำเหล่านี้สะท้อนถึงการยอมรับและปฏิบัติตามชุดความรู้โดยสยบยอม ที่ทำให้อัตลักษณ์ของเขาถูกหล่อหลอมขึ้นมาเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน นอกจากนี้ ลุงกล้ายังได้คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้แผงโซลาร์เซลล์ในการสูบน้ำ และการสร้างเครื่องมือเก็บผลไม้ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้เขากลายเป็นผู้นำทางปัญญาที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชน และทำให้เขากลายเป็นตัวแทนของความสำเร็จที่ถูกสร้างขึ้นจากวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

ลุงกล้าได้ถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้แก่เกษตรกรในชุมชนและกลุ่มเยาวชนที่สนใจ โดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นศูนย์ปราชญ์ของจังหวัด รวมถึงเป็นศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ของเครือข่ายการทำงาน 3 หน่วยงาน (กองอำนวยการรักษา

ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) และเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน) การทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเช่น กอ.รมน. และ สกร. แสดงให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจชีวะ ซึ่งเป็นกลไกอำนาจที่ไม่ได้ใช้การบังคับ แต่ทำงานผ่านการสนับสนุนและจัดระเบียบชีวิตของผู้คน โครงการเหล่านี้ช่วยสร้างและจัดระเบียบอัตลักษณ์ของวิทยาการปราชญ์ชาวบ้านให้สอดคล้องกับวาทกรรมที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้ โครงการพ่อแม่บุญธรรมที่จัดตั้งขึ้นยังช่วยสนับสนุนการศึกษาของเยาวชน โดยมีการสอนการวางแผนการใช้จ่ายและการทำบัญชีให้กับนักศึกษาและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้มุ่งเพียงการให้ความรู้ด้านการเกษตรเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างวินัย และควบคุมตนเองในระดับบุคคล ทำให้เยาวชนเรียนรู้ที่จะจัดการชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้ของลูกกล้าจึงไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการเผยแพร่ภูมิปัญญา แต่ยังเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับกลไกอำนาจชีวะ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมและสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่สังคมต้องการ

ลูกกล้ากล่าวถึงแรงบันดาลใจจากพระราชดำรัสในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า “ลูกก็เห็นว่าเรื่องของเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นเรื่องของกระบวนการในการคิด กระบวนการทั้งคิดให้เสร็จแล้ว ลูกจะทำก็คือเดินตามเท่านั้น ขณะเดียวกันก็ได้ยินพระองค์ท่านราชการที่ 9 ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตอนนั้นก็นึกในใจเลยนะว่า โอ้...พระองค์ท่านจะทำอะไรกับการเกษตร คงเป็นเรื่องของข้าทาสบริวารทูลเกล้าพระองค์ท่าน เพราะว่าเมื่อก่อนมันไม่สื่ออะไรอย่างเดียว ลูกไม่เคยรู้เลยว่าพระองค์ท่านทำอะไรบ้าง แต่ลูกก็สนใจ คำว่าทฤษฎี เพราะลูกรู้ว่าอะไรทำขึ้นด้วยทฤษฎี แสดงว่าได้ผ่านการทดลอง ก็ได้ขอเอกสารมาอ่าน และได้โอกาสได้ศึกษาดูงานที่วัดมงคลชัยพัฒนา ที่จังหวัดสระบุรี และที่ห้วยทรายที่เพชรบุรี เพราะหลังจากดูงาน 2 ที่นี้มาแล้ว กลับมาก็มาถอดบทเรียนว่าเรื่องของทฤษฎีใหม่ เป็นเรื่องของกระบวนการในการคิด คือพระองค์ท่านคิดให้เสร็จแล้ว แล้วลูกจะทำก็คือเดินตามเท่านั้นเอง พอลูกศึกษาตรงนี้แล้วเกิดแรงศรัทธาแล้ว หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มันสามารถอุ้มชูตัวเอง สามารถอุ้มชูครอบครัวได้จริง ก็เลยอยากเผยแพร่สิ่งนี้ให้กับคนที่สนใจ ฟังพาดตนเองได้ เหมือนกับที่ลูกเป็น”

ดังนั้น การที่ลูกกล้าได้รับชุดความรู้จากการศึกษาดูงานและเอกสารเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนให้เห็นว่าวาทกรรมของแนวคิดเหล่านี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตของเขา การที่ลูกกล้าตัดสินใจเดินตามกระบวนการที่ผู้อื่นคิดไว้แล้ว ไม่ใช่แค่การทำตามปกติ แต่เป็นการยอมรับอำนาจที่ทำงานผ่านความรู้ในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่ตัวลูกกล้ากลายเป็นผู้กระทำโดยสมัครใจในการเผยแพร่วาทกรรมนี้ต่อไปในชุมชน การดำเนินชีวิตของลูกกล้าสะท้อนถึงอัตลักษณ์แห่งตนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน แต่ยังสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า อำนาจชีวะไม่ได้ทำงานผ่านการควบคุมจากภายนอกเท่านั้น แต่ยังทำงานผ่านการเปลี่ยนแปลงภายใน

ของบุคคล เมื่อพวกเขาอมรับและนำเอาความรู้มาปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

2. อัตลักษณ์แห่งตนในฐานะครูผู้ถ่ายทอดความรู้ ในยุคปัจจุบันที่สังคมเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน บทบาทของครูผู้ถ่ายทอดความรู้ จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการส่งมอบข้อมูลหรือเนื้อหาในห้องเรียน แต่ยังหมายถึงการสร้างแรงบันดาลใจและการเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกมิติของชีวิต โดยเฉพาะในบริบทของการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างทักษะชีวิตและแนวทางการพึ่งพาตนเองในสังคม การที่ครูเหล่านี้มีอัตลักษณ์แห่งตนที่โดดเด่น ทั้งในด้านความรักในงานสอน ความรู้ที่ลึกซึ้ง และความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจผ่านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้สามารถมองได้ว่าเป็น กลไกของอำนาจชีวะที่ทำงานผ่านการสร้างและจัดระเบียบอัตลักษณ์ของบุคคลให้สอดคล้องกับวาทกรรมที่สังคมต้องการให้เป็น การส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน แต่ยังสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในวงกว้าง เช่น การสอนทักษะชีวิต การวางแผนการเงิน การปลูกพืช หรือการผลิตสินค้าเล็กๆ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้ ครูผู้ถ่ายทอดความรู้ที่มุ่งมั่นและมีวิสัยทัศน์ยังมีศักยภาพในการเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงสังคมในทิศทางที่ดีขึ้น และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่ยอมรับและผลิตซ้ำวาทกรรมเหล่านั้นด้วยความสมัครใจ ทำให้อัตลักษณ์ของวิทยากรถูกหล่อหลอมเป็นส่วนหนึ่งของระบบอำนาจที่มองไม่เห็น

ตัวอย่างของครูแก้ว ครูผู้เป็นต้นแบบ ครูแก้วเป็นวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง บทบาทสำคัญของครูแก้วคือการพัฒนาชุมชนและโรงเรียน ทั้งในด้านการศึกษาและการพัฒนาความรู้ด้านการเกษตร โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาใช้ในการสอนและปฏิบัติกับผู้เรียน ในบริบทนี้ บทบาทของครูแก้วสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจชีวะ ซึ่งเป็นกลไกที่ใช้ความรู้เพื่อควบคุมและจัดระเบียบชีวิตของผู้คนให้มีประสิทธิภาพ ครูแก้วส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว การพึ่งพาตนเอง และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการกระทำเหล่านี้คือการนำวาทกรรมของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในชีวิตจริง โรงเรียนและชุมชนที่ครูแก้วดูแลได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดทำโครงการต่างๆ ที่ผ่านมาจากโรงเรียนและชุมชน จนมีชื่อเสียงในระดับประเทศ เช่น การประกวดโครงการประกวดลำคลองสวยงาม ซึ่งได้รับรางวัลระดับประเทศ และทำให้โรงเรียนเล็กๆ กลายเป็นที่รู้จัก การได้รับรางวัลและการยอมรับจากสังคมเช่นนี้ เป็นการยืนยันและเสริมสร้างอัตลักษณ์ของครูแก้วในฐานะแบบอย่างที่ประสบความสำเร็จภายใต้วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ การมีบทบาทเป็นวิทยากรในการสอนเกษตรทฤษฎีใหม่ และการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ถนนคนเดิน ที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรและคนในชุมชนได้นำผลิตภัณฑ์ของตนมาจำหน่าย

กิจกรรมเหล่านี้ได้รับความนิยมและมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าครูแก้วไม่ได้เป็นเพียงผู้รับวาทกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการผลิตวาทกรรมนั้นให้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง กิจกรรมเหล่านี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่อำนาจชีวะใช้ในการขยายอิทธิพลและจัดระเบียบชีวิตของผู้คนในระดับชุมชน

การสร้างแรงบันดาลใจและพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง ครูแก้วเป็นตัวอย่างของครูผู้มีจิตใจอุทิศตนเพื่อการศึกษาและการพัฒนาชุมชน ได้ใช้ประสบการณ์และความรู้เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับผู้เรียนและชุมชน และยังคงมีบทบาทสำคัญในชุมชนจนถึงปัจจุบัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเองและแบ่งปันความรู้ให้แก่ผู้อื่น ในมุมมองของครูแก้ว การมีชีวิตที่เพียงพอ ไม่ฟุ่มเฟือย และสร้างประโยชน์ให้แก่คนรอบข้างคือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณค่า แม้จะเกษียณแล้ว ครูแก้วก็ยังไม่หยุดที่จะสร้างสิ่งดีๆ ให้กับชุมชน โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่เด็กๆ และคนในชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ การกระทำเช่นนี้สะท้อนถึงการนำวาทกรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในชีวิตจริงจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์แห่งตน ซึ่งเป็นกลไกที่อำนาจชีวะทำงานอยู่ แม้จะเผชิญกับอุปสรรคมากมาย ครูแก้วไม่เคยท้อแท้และยังคงย้ำว่า “ในการทำงานของครูไม่ได้มีการคาดหวังสิ่งตอบแทนทางวัตถุ การได้ทำประโยชน์ให้กับคนอื่นเป็นความภูมิใจของครู ครูแก้วไม่เคยปฏิเสธเมื่อมีคนมาขอความช่วยเหลือ แม้จะต้องใช้ทรัพยากรและเวลามากมาย” ความมุ่งมั่นและการอุทิศตนของครูแก้วแสดงให้เห็นว่า การควบคุมตนเองผ่านการปฏิบัติตามหลักการอย่างเคร่งครัดนั้น ทำให้อัตลักษณ์ของวิทยากรท่านนี้ถูกหล่อหลอมขึ้นมาเป็นแบบอย่างที่ยกย่องและยอมรับและยกย่องอย่างเป็นทางการ

ความสำเร็จและความยั่งยืนในการถ่ายทอดความรู้ การสอนและการอบรมต่างๆ ที่ครูแก้วทำไม่ใช่เพียงแค่การให้ความรู้ด้านการเกษตร แต่ยังเน้นที่การสร้าง ทศนคติการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการใช้ชีวิตแบบพอเพียง การกระทำนี้สะท้อนถึงการทำงานของอำนาจชีวะ ที่มุ่งสร้างพลเมืองให้สามารถควบคุมและจัดการชีวิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ในช่วงเวลาของวิกฤตโควิด-19 ครูแก้วและชุมชนยังคงสามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาตลาดภายนอก ความสำเร็จที่ได้จากการมีแหล่งวัตถุดิบทำอาหารจากการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในบ้านเพื่อเป็นต้นแบบของการสร้าง “ตู้กับข้าวชุมชน” และยังสอนวิธีการปลูกผักในพื้นที่จำกัด เช่น การปลูกในกล่องโฟม เพื่อให้คนในชุมชนที่ไม่มีพื้นที่เพาะปลูกสามารถทำได้ การกระทำเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวาทกรรมของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นเพียงทฤษฎี แต่ถูกนำมาปฏิบัติจนกลายเป็นวิถีชีวิตที่ช่วยให้ผู้คนอยู่รอดในสถานการณ์วิกฤต ครูแก้วไม่เคยรู้สึกท้อหรือเหนื่อยในการทำงาน แม้จะต้องเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากมาย ครูแก้วเชื่อมั่นว่า “ปัญหาเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญและแก้ไข ไม่เคยคิดที่จะเลิกทำ เพราะความสุขและความพอใจที่ได้รับจากการเห็นคนอื่นได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ครูทำ ทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงานต่อไป” ความมุ่งมั่นและการไม่ย่อท้อของครูแก้วแสดงให้เห็นว่าเธอได้ซึมซับวาทกรรมนี้ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์แห่งตน

โดยที่การควบคุมตนเองกลายเป็นสิ่งที่ทำด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่การบังคับและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ธนาคารออมสิน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ช่วยให้ครูแก้วสามารถขยายโครงการต่างๆ ไปยังชุมชนอื่นๆ ได้มากขึ้น การสนับสนุนจากองค์กรเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยจัดระเบียบและทำให้วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงแพร่หลายโดยใช้ครูแก้วเป็นตัวกลาง อย่างไรก็ตาม ครูแก้วก็ยังคงยึดหลักการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ไม่ได้พึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกมากนัก สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้กลายเป็นแนวทางที่ทำให้ตนเองและชุมชนรอดพ้นจากวิกฤตได้เสมอ

3. อัตลักษณ์แห่งตนที่ถูกสร้างผ่านการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ การเผยแพร่และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทยได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อให้องค์กรและประชาชนสามารถนำปรัชญานี้ไปปรับใช้ในชีวิตและการทำงาน การขับเคลื่อนดังกล่าวต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับปรัชญานี้เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน ในมุมมองของอำนาจชีวะ การสนับสนุนและการฝึกอบรมวิทยากรเหล่านี้คือกระบวนการที่อำนาจทำงานอย่างแนบเนียนผ่านการสร้างความรู้และจัดระเบียบอัตลักษณ์ของผู้คน กระบวนการสำคัญในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การฝึกอบรมวิทยากรผู้บรรยาย หรือผู้ที่มีศักยภาพในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างตัวแทนที่มีอัตลักษณ์ชัดเจนในการนำความรู้ไปขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม วิทยากรเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อขยายผลความรู้ไปสู่ระดับชุมชนและประเทศ การสนับสนุนนี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่การให้ทรัพยากร แต่ยังเป็นการมอบความชอบธรรม และ เสริมสร้างอัตลักษณ์ของวิทยากรเหล่านี้ในฐานะผู้เชี่ยวชาญและกลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเผยแพร่วาทกรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สังคม

นอกจากนี้ องค์กรภาคเอกชนและสถาบันการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดอบรมและสร้างวิทยากรที่เชี่ยวชาญเพื่อให้สามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในหลากหลายบริบท ตัวอย่างการขับเคลื่อนปรัชญาผ่านโครงการ “ปราชญ์เพื่อความมั่นคง” ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญที่จัดตั้งขึ้นโดย กอ.รมน. โครงการนี้มุ่งสร้างวิทยากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องการสร้าง ความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ วิทยากรปราชญ์ชาวบ้านเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต การดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้ครอบครัวและชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ยังส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ในมุมมองของอำนาจชีวะของฟูโกต์ การที่หน่วยงานภาครัฐ เช่น กอ.รมน. เข้ามามีบทบาทในการสร้างและสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้าน ไม่ใช่เพียงการพัฒนาอาชีพ แต่เป็นการใช้กลไกของอำนาจในการจัดการและควบคุมประชากรในระดับมหภาค โดยการสร้างวิทยากรต้นแบบที่มีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เอง ทำให้รัฐสามารถชี้นำและหล่อหลอม

พฤติกรรมของประชาชนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างของพี่เก่ง วิทยากรปราชญ์ชาวบ้านด้านการออมและการบริหารจัดการชุมชน พี่เก่ง วิทยากรปราชญ์ชาวบ้านจากภาคกลาง เป็นตัวอย่างของการนำความรู้และการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ มาปรับใช้ให้เกิดผลสำเร็จในชุมชน เดิมทีพี่เก่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม และได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ หลังจากนั้นพี่เก่งได้นำความรู้มาปรับใช้กับครอบครัว เริ่มต้นจากการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และขยายแนวคิดนี้ไปสู่ชุมชน โดยใช้บ้านของตนเป็นศูนย์กลางการอบรม ในเวลาต่อมา กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้สนับสนุนให้จัดตั้ง สหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการประหยัดและการออมในรูปแบบ “เงินสัจจะ” รวมถึงการบริหารเงินทุนสำหรับสมาชิกในการประกอบอาชีพ การสนับสนุนนี้แสดงให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจชี้แนะที่ใช้ความรู้และโครงสร้างองค์กรในการจัดระเบียบและควบคุมชีวิตของผู้คนในระดับประชากร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว นอกจากนี้ การสนับสนุนนี้ยังช่วย สร้างอัตลักษณ์แห่งตนของพี่เก่งให้เป็นที่ยอมรับในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการออมและการบริหารจัดการชุมชน โดยมีกระบวนการตรวจสอบความเหมาะสมและจัดอบรมวิชาชีพเพิ่มเติมให้กับสมาชิกก่อนการปล่อยกู้ หากสมาชิกขาดความรู้หรือทักษะทางสหกรณ์ฯ ก็ส่งเสริมให้สมาชิกได้รับการฝึกอบรมก่อน กระบวนการเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญที่ใช้ความรู้ในการกำหนดและหล่อหลอมให้บุคคลมีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามเกณฑ์ที่สังคมต้องการ กิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น การแปรรูปกล้วยและน้ำพริกจากวัตถุดิบในครัวเรือน ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตและสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับสมาชิกในชุมชน ทำให้สมาชิกสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพด้วยเงินที่กู้ยืมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำเร็จและอุปสรรคที่พัฒนาเป็นบทเรียน การดำเนินงานของพี่เก่งและสหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้านทำให้เกิดการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการจัดการทุน การกระทำนี้สะท้อนให้เห็นว่าอำนาจชี้แนะไม่ได้ทำงานในรูปแบบการควบคุมจากเบื้องบนเท่านั้น แต่ยังทำงานในระดับชุมชนผ่านการสร้าง วินัยในตนเอง (self-discipline) และการมีส่วนร่วมที่ผ่านมาสหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้านดังกล่าว เคยจัดการอบรมในเรื่อง การแปรรูปกล้วยตาก กล้วยทอด และน้ำพริกแปรรูป ฯลฯ โดยการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในครัวเรือนมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับครอบครัวและชุมชน ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวส่งผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์ของหมู่บ้านดำเนินการประสบความสำเร็จ โดยไม่เกิดหนี้เสีย และได้รับรางวัลให้เป็นหมู่บ้านดีเด่นของกรมส่งเสริมสหกรณ์ การได้รับรางวัลและการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐเช่นนี้ เป็นการยืนยันและเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตน ของพี่เก่งในฐานะผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งถูกสร้างขึ้นจากการยอมรับและปฏิบัติตามวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงและกลไกของรัฐ การจัดการกับอุปสรรคเริ่มแรก แม้จะมีอุปสรรค เช่น ความสงสัยของชาวบ้านในช่วงแรก พี่เก่งเล่าว่า “การออมเงินเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างมาก บางครั้งใจของเราก็อยากใช้เงินเพื่อความสะดวกสบาย

แต่เมื่อเรามีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในใจ เช่น การสร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับครอบครัว การมองเห็นผลลัพธ์จากการออมช่วยให้ตนเองไม่รู้สึกท้อแท้ และก็พยายามมองหาวิธีการใหม่ๆ ในการประหยัดและลงทุน” ความมุ่งมั่นของพี่เก่งนี้เองที่แสดงให้เห็นว่าเขาได้ซึมซับวาทกรรมของการออมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ โดยไม่ได้รู้สึกว่าถูกบังคับในช่วงแรกที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มีความสงสัยจากชาวบ้านเกี่ยวกับการนำเงินมาร่วมลงทุน และกลัวว่าผู้ดูแลจะนำเงินไปใช้ในทางที่ผิด ตนเองจึงพยายามสร้างความเชื่อมั่น โดยการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน ความเชื่อมั่นและการสนับสนุนจากครอบครัว แม้จะมีอุปสรรคแต่ตนเองไม่เคยคิดจะเลิกเดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเห็นถึงความสำคัญเพราะอยากจะทำเพื่อสังคม การกระทำเหล่านี้คือกลไกของอำนาจชีวิตที่ใช้ความรู้และระบบในการสร้างความไว้วางใจและทำให้ผู้คนยอมรับการจัดระเบียบชีวิตในรูปแบบใหม่นี้อย่างเต็มใจ

การสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะภรรยาและลูก มีส่วนช่วยให้พี่เก่งมีแรงผลักดันในการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และพัฒนาตนเองที่ผ่านมาผ่านการอบรมและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้พี่เก่งสามารถนำความรู้มาแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมและเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกัน พี่เก่งมองว่าการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นเพียงแนวทางการสร้างฐานะทางการเงินที่มั่นคง แต่ยังส่งเสริมความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน อีกทั้งยังสร้างจิตอาสาและแรงบันดาลใจในการช่วยเหลือผู้อื่น พี่เก่งกล่าวว่า “การวางแผนอย่างรอบคอบเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น หากมีผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินได้ เราจะต้องมีแผนสำรองในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำ เพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่ามีที่พึ่ง” สิ่งที่พี่เก่งมีความเชื่อมั่นคือ “การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่ช่วยให้เรามีฐานะทางการเงินที่ดีขึ้น แต่ยังทำให้เราได้เรียนรู้ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีจิตอาสา และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน” พี่เก่งมองเห็นว่า “แม้จะมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต แต่การใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้นช่วยสร้างความมั่นคงทั้งในด้านการเงินและความสุขทางใจ ทำให้เราใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกวัน” การที่พี่เก่งซึมซับหลักปรัชญาเหล่านี้จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์แห่งตน สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของอำนาจชีวิตที่ไม่ได้ทำงานผ่านการบังคับ แต่ใช้ความรู้และแนวคิดเป็นเครื่องมือในการ จัดระเบียบและหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่สังคมต้องการ ดังนั้น การสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างต้นแบบที่มีอัตลักษณ์ชัดเจนและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เพียงแต่สร้างความเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความยั่งยืนในระดับชุมชนและประเทศ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อัตลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงผลจากเจตจำนงส่วนบุคคล แต่เป็นผลผลิตของ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ อำนาจ และโครงสร้างทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Foucault, 2008) และนอกจากนี้ งานวิจัยของอภิญญา เฟื่องฟูสกุล (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าในยุคโลกาภิวัตน์ อัตลักษณ์ของบุคคลและกลุ่มชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็น กลไกสำคัญ ความสัมพันธ์นี้แสดงถึงวิถีชีวิตของบุคคลผ่านประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ของแต่ละ บุคคล อธิบายถึงความเป็นผลลัพธ์ของการกำหนดอัตลักษณ์และความเชื่อต่างๆ ของบุคคลในสังคม ทำให้ เราเห็นภาพรวมว่า อัตลักษณ์ของเราสามารถเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงได้ตามความสัมพันธ์ทางอำนาจ และความรู้ที่เปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทั่วโลก เทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้มีเวลาและพื้นที่ที่เคยแยกจาก กันถูกย่อขนาดลง ผู้คนสามารถเชื่อมต่อและปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ส่งผลให้เกิดการ เคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมที่รวดเร็ว หลากหลาย และซับซ้อน อัตลักษณ์หรือความเป็นอัตลักษณ์ของบุคคล และกลุ่มชนในสังคมจึงต้องปรับเปลี่ยนตามบริบทเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อัตลักษณ์ในระดับจุลภาคหรือระดับปัจเจกบุคคล การเปลี่ยนแปลงนี้ ส่งผลให้รูปแบบการดำเนิน ชีวิตประจำวันของแต่ละคนเปลี่ยนไป การใช้ชีวิตและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นถูกปรับตามความสะดวกของ เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อกับเพื่อน ครอบครัว และ สังคมอื่นๆ ได้อย่างไร้พรมแดน ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและวัฒนธรรมใหม่ๆ ทั่วโลกทำให้แต่ละ คนต้องปรับตัวและสร้างอัตลักษณ์ใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ดังที่ Foucault ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาของอัตลักษณ์ในระดับมหภาคหรือระดับ สังคม รวมทั้งการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ต่างๆ ก็เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ๆ ผ่านการ ผสมผสานวัฒนธรรมที่ซับซ้อน อัตลักษณ์ทางสังคมกลายเป็นสิ่งที่ผสมผสานระหว่างองค์ประกอบ วัฒนธรรมดั้งเดิม และวัฒนธรรมใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากโลกาภิวัตน์ เช่น การเกิดกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (Subcultures) การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางศาสนา (Foucault, 1997, 2004)

การสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่เกิดจาก การการสั่งสมและถ่ายทอดความรู้ผ่านการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตในวิถี แบบชาวบ้านที่พึ่งพาตนเอง ช่วยสร้างความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบ พอเพียง มีแนวทางการใช้ทรัพยากรร่วมกันและแบ่งปันผลผลิตซึ่งนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของเบญจวรรณ อุปัชฌาย์ (2561, หน้า 159-208) ที่ศึกษาถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์การผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายทำให้อัตลักษณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่คงที่อีกต่อไป แต่เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี กระบวนการสร้างอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่บุคคลและกลุ่มชนต่างๆ ต้องปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นๆ และสร้างอัตลักษณ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การผสมผสานของวัฒนธรรมเก่าและใหม่เกิดขึ้นอย่างซับซ้อนและแสดงออกในหลายมิติ

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ยืนยันว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดแต่เป็นวาทกรรมที่ทำงานผ่านอำนาจชีวะในการสร้างและควบคุมอัตลักษณ์ วาทกรรมนี้ได้หล่อหลอมให้วิทยากรปราชญ์ชาวบ้านกลายเป็น “ต้นแบบ” ที่สังคมยอมรับและยกย่อง โดยผ่านกระบวนการหลักๆ ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการที่สร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้แก่สังคม โดยวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนี้ได้ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวในหลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างทักษะการพึ่งพาตนเองและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น ลูกกล้า วิทยากรที่สร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง ลูกกล้าเป็นวิทยากรที่ใช้พลังอำนาจชีวะในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมและถ่ายทอดความรู้ผ่านวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ลูกกล้าได้แสดงให้เห็นว่าการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนสามารถทำได้โดยการพึ่งพาตนเอง โดยลดการพึ่งพิงจากภายนอก และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของลูกกล้าเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญแก่ชุมชนและสังคม เป็นการชี้ให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงช่วยสร้างความมั่นคงให้กับทั้งครอบครัวและสังคมได้ การสร้างอัตลักษณ์ในฐานะครูผู้ถ่ายทอดความรู้ วิทยากรมีความมุ่งมั่นในการสอน มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนและเยาวชน เช่น ครูแก้วที่อุทิศตนเพื่อการศึกษาและการพัฒนาชุมชนโดยนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสอน การนำแนวคิดพอเพียงเข้าสู่การศึกษาและชุมชน ครูแก้วใช้พลังแห่งความมุ่งมั่นในการเผยแพร่และนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนและชุมชน ทำให้ผู้เรียนและคนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง การทำงานของครูแก้วไม่เพียงแต่มีผลดีต่อการศึกษา แต่ยังส่งเสริมการสร้างทักษะในชุมชนให้คนรู้จักคุณค่าของการใช้ชีวิตแบบพอเพียง นำมาซึ่งความเข้มแข็ง การสร้างอัตลักษณ์ผ่านการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ วิทยากรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น พี่แก้ว ที่ได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์หมู่บ้านเพื่อส่งเสริมการออมและการบริหารเงินทุนในการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการเงินและการออม แนวคิดดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวแต่ละครัวเรือน แต่ยังส่งเสริมความมั่นคงในระดับชุมชน (วรศรา เหล่าบำรุง, 2556)

อัตลักษณ์ของวิทยาการปราชญ์ชาวบ้าน สอดคล้องกับแนวคิด อำนาจชีวะ (bio-power) ของฟูโกต์ ที่ระบุว่าอำนาจไม่ได้เป็นเพียงการควบคุมจากภายนอก แต่ยังทำหน้าที่สร้างความรู้และความหมาย (Foucault, 2004) ในกรณีนี้ องค์กรภาครัฐและสังคมได้สร้างชุดความรู้และค่านิยมเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมา และส่งเสริมให้บุคคลกลุ่มหนึ่งรับบทบาทเป็นผู้เผยแพร่ว่าทกรรมเหล่านี้ การสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้อาศัยเพียงปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึง ประสบการณ์ส่วนตัว ของวิทยาการแต่ละคน เช่น การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมตัวตนของพวกเขา ความคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของฟูโกต์ที่ว่า อัตลักษณ์ของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่ถูกประกอบสร้าง (constructed) ขึ้นจากปฏิบัติการของอำนาจที่ทำงานอยู่ภายในสังคม (Foucault, 1991, 1995; Wongkrak, 2018, pp. 144-160) คุณลักษณะและความเชื่อของแต่ละบุคคล จึงเป็นผลผลิตของปฏิบัติการเชิงอำนาจที่กำหนดรูปแบบและขอบเขตของอัตลักษณ์ ในมุมมองนี้ อัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งเดียวที่ตายตัว หรือมีอยู่แต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและประกอบสร้างขึ้นมาใหม่ได้เสมอ โดยเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะที่ถูกสร้างขึ้นผ่านความสัมพันธ์กับอำนาจและความรู้ภายในสังคม ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกเป็น “ตัวเรา” หรือ “พวกเรา” ที่แตกต่างจากผู้อื่น (Foucault, 1990)

โดยสรุป การสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยาการปราชญ์ชาวบ้านเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและสำคัญอย่างยิ่ง อัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตของ การหล่อหลอมด้วยพลังอำนาจชีวะ หรือที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างจากชุดความรู้โดยสยบยอม” การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าวิทยาการปราชญ์ชาวบ้านถูกประกอบสร้างให้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมและในชีวิตประจำวันของพวกเขา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน การสร้างอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นผ่านการใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมความรู้ในชุมชนอย่างแท้จริง ผ่านการศึกษาและการปฏิบัติที่มีจริยธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรื่องราวชีวิตของวิทยาการปราชญ์ต้นแบบ ไม่ใช่แค่การให้ความรู้เชิงทฤษฎีเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความซาบซึ้งและนำหลักการไปใช้ในชีวิตจริงได้ง่ายขึ้น

1.2 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน ใช้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนบทบาทของวิทยาการปราชญ์ชาวบ้านในการ

เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน โดยเปิดโอกาสให้พวกเขาเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุน เพื่อนำไปพัฒนาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงการสร้างความร่วมมือแบบไตรภาคี ส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง ปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

1.3 ด้านการศึกษาและเยาวชน บุรณการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับหลักสูตรการศึกษา สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับหลักสูตรการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการสอนผ่านการปฏิบัติจริง (เช่น โครงการเกษตรในโรงเรียน) และการเชื่อมโยงกับเรื่องเล่าของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้เยาวชนเห็นภาพที่ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างวินัยในตนเอง ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยปลูกฝังคุณค่าของการมีวินัยในตนเองและการรู้จักพอประมาณ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของอำนาจชีวิตที่ทำงานอยู่ภายในบุคคล เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน

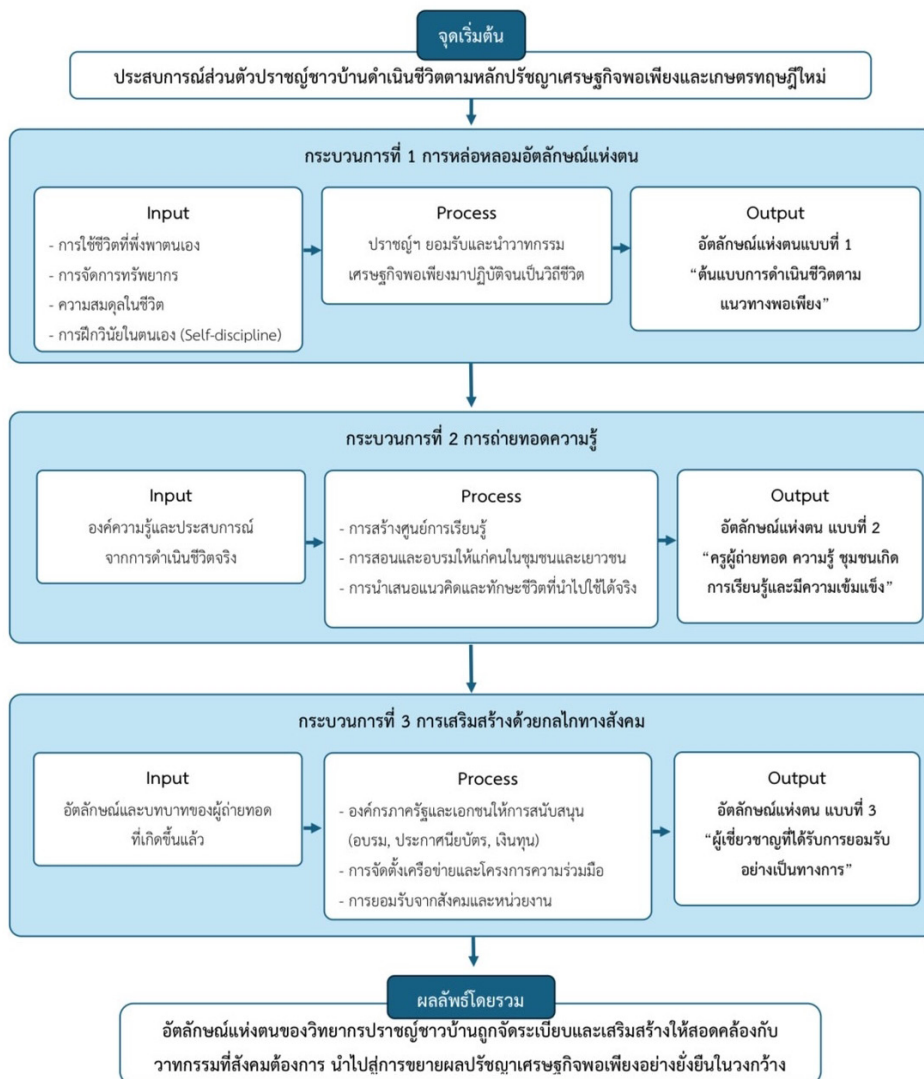
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์วิทยากรปราชญ์ชาวบ้านด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับอิทธิพลจากอำนาจชีวิตและโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกัน วิทยากรฯ เฝ้าปฏิบัติการสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและสังคมของพวกเขา อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นส่งเสริมบทบาทของวิทยากรฯ ในฐานะผู้นำทางปัญญาและการเปลี่ยนแปลงในชุมชน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์นี้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ความเข้มแข็งและความยั่งยืน องค์ความรู้นี้ช่วยให้เข้าใจแนวคิดอำนาจชีวิตของ Foucault ในบริบทเฉพาะของการสร้างอัตลักษณ์ผู้นำ นอกจากนี้ยังเผยให้เห็นมิติทางสังคมและอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลเชิงลึกนี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรผู้นำและการวางแผนพัฒนาชุมชน เรื่องเล่าและประสบการณ์ของวิทยากรฯ สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้ องค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการตระหนักรู้และการสนับสนุนผู้นำในสังคมและองค์กร งานวิจัยนี้เน้นให้เห็นถึงพลวัตของการหล่อหลอมอัตลักษณ์ภายใต้อิทธิพลของโครงสร้างทางสังคมและอำนาจ

ดังนั้น กระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านแนวคิดเรื่องอำนาจชีวิตของ Foucault งานวิจัยนี้อาจนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่เน้นให้เห็นถึงพลวัตของการหล่อหลอมอัตลักษณ์ภายใต้อิทธิพลของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับอำนาจชีวิตของอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ องค์ความรู้ที่ได้รับนี้อาจสรุปด้วยแผนภาพประกอบองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของวิทยาการปราชญ์ชาวบ้านด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี วงศ์ละคร. (2561). อำนาจชีวะในทัศนะของมิเชล ฟูโกต์. *วารสารปณิธาน*, 14(1), 135-162.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/panidhana/article/view/151883>
- ชาย โพธิ์สิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2532). *การวิเคราะห์ข้อขัดแย้ง (subject) ทฤษฎีที่ใช้ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจของมิเชล ฟูโกต์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธาดา สืบหลินวงศ์, พรรณแข มไหสวริยะ และสุธี พานิชกุล (บก.). (2551). *แนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย พ.ศ. 2550* [Ethical guidelines for human research in Thailand 2007]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- บุปผชาติ แต่งเกลี้ยง, เย็นจิต นาคพุ่ม, มัลลิกา อินพรหม และคนวัต สีสุสุข. (2565). ความคิดเห็นและความต้องการของนักทอ่งเกี่ยวข้องกับศักยภาพการทอ่งเกี่ยวอำเภอนวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ*, 4(2), 34-47.
- เบญจวรรณ อุทัย. (2561). แนวคิดเรื่องตัวตนที่รู้จักและกระบวนการสร้างตัวตนของมิเชล ฟูโกต์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 5(1), 159-208.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2558). *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วริศรา เหล่าบำรุง. (2556). *การพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2564). การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารพัฒนารัฐกิจและอุตสาหกรรม*, 1(3), 1-3. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/Journalbid/article/view/110>
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2561). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อริสา สุขสม. (2552). เมื่อวัยรุ่นบริโศกแพ้น: การบริโศก “อัตลักษณ์” ภายใต้วัฒนธรรมการบริโศก. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 23(71), 7-32. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUsthip-arithatJournal/article/view/245961>
- Barbora, G., Zuzana, B., & Iveta, K. (2024). When a gatekeeper denies a researcher access: Circumstances of gate closure in social work research. *Research Ethics*. <https://doi.org/10.1177/17470161241273>
- Buasanthu, R. (2013). *Qualitative research in education*. (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Danaher, G., Schirato, T. & Webb, J. (2000). *Understanding Foucault*. London: Thousand Oaks, Calif.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). London: Penguin Books.

- Foucault, M. (1983). The subject and power. In H. L. Dreyfus & P. Rabinow (Eds.), *Michel Foucault: Beyond structuralism and hermeneutics* (2nd ed., pp. 208-226). Chicago: University of Chicago Press.
- Foucault, M. (1991). Governmentality. In G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Eds.), *The Foucault effect: Studies in governmentality* (pp. 87-104). Chicago: University of Chicago Press.
- Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.; 2nd Vintage Books ed.). New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (2004). Technology of the self. In Aberdeen Body Group (Ed.), *The body: Critical concepts in sociology* (Vol. 1). New York: Routledge.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Internal Security Operations Command. (2021). *Five-Year Action Plan 2023-2027, Internal Security Operations Command*. Retrieved from <https://shorturl.asia/MhHoC>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage Publications, Inc.
- Phattharayuttawat, S. (2014). The discourse of the Sufficiency Economy Philosophy and its role in Thai political culture. *Journal of Southeast Asian Studies*, 45(2), 241-262.
- Pinthapataya, S. (2021). Interviews for Qualitative Research. *Journal of Business and Industrial Development*, 1(3), 1-3. [In Thai]
- Sawicki, J. (1991). *Disciplining Foucault: Feminism, Power, and the Body*. New York: Routledge.
- Sroikaew, R. (2018). The transmission of local wisdom by local sages: A case study of learning through real-life practice. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 11(1), 50-65.
- Taengkliang, B., Thongliemnak, K. & Chaisuwan, S. (2022). Development of a sustainable tourism program in Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province, Thailand. *Central European Management Journal*, 30(4), 2193-2203. [In Thai]
- Wongkrak, C. (2018). Biopower in the view of Michel Foucault. *Panitan Journal*, 14(1), 144-160.

